

*Ett porträtt av Nils Färnström, sportfiskare,
flugfiskeentusiast, författare samt förgrundsgestalt
och pionjär inom det svenska flugfisket under många år.
Nils Färnström var också mannen som – med hjälp av
den legendariske engelske gamekeepern Frank
Sawyer – introducerade det moderna nymffisket i Sverige.*

HAN VAR EN DUNKROKENS APOSTEL

När jag en gång i mitten av 1960-talet gjorde mina första klumpiga kast med det postorderinköpta flugspöet i glasfiber och därmed för gott fångades av flugfiskets tjusning, var det som en direkt inspiration av framförallt två män, som båda skrev om det ädla flugmetet, men ändå var varandras totala motsatser...

Den ene var *Hans Lidman*, vandringsmannen, poeten och naturlyrikern, som genom trolska, dramatiska och ibland rent av mytiska skildringar målade upp en vildmarks- och fiskevärld, som jag bara kände att jag måste få uppleva. För Hans Lidman var det de föröriskt dansande dimmorna, forsnackens lockande sirenrop och den nordiska naturens konglomerat av ljus, färger och dofter, som spelade huvudrollerna i hans fiskeskildringar.

För den andre av mina inspiratörer – *Nils Färnström* – var praktisk tillämpning av teoretiska kunskaper, arvet och bindningarna till de brittiska flugfisketraditionerna, nya och

gamla strömningar kring spömaterial, linor, rullar och andra redskap de viktigaste ingredienserna. Men jag vet att även Nils Färnström njöt av och uppskattade naturens skönhet och mystik bakom den skenbart "strikta" attityd, som han ofta förmedlade via sina böcker.

Egentligen var det en märklig kombination av inspiratörer och favoriter: den slokhattsförsedda vildmarkspoeten Lidman och den strame, precise Färnström med en omisskännlig touch av brittisk gentleman över sig! Men jag var säkert inte ensam om att ha dessa två herrar som inspirationskällor – många av oss, som greps av flugfiskets tjusning under 50-, 60- och början av 70-talen fångades av denna sällsamma kombination av naturdyrkan och praktisk teoritillämpning...

*Den här bilden på Nils Färnström togs när han gästade
Södra Sveriges Flugfiskeklubb och fisket i Gustavsfors
fiskevårdsområde i Helgeån. Foto: Lennart Bergqvist*

När det gäller Nils Färnström är det ett ofrånkomligt faktum att han under flera decennier var en av det svenska flugfiskets främsta förespråkare och inspiratörer. Hans produktion av böcker och tidskriftsartiklar var mycket stor och på många sätt banbrytande. Han var en förgrundsgestalt och pionjär inom det moderna svenska flugfisket – en verklig dunkrokens apostel!

Nils Erik Olof Färnström föddes den 17 maj 1908. Födelseorten var Borås, men sina första fiskestunder upplevde han i samma trakter som Hans Lidman – nämligen i Hälsingland.

Ljusnan blev Nils barndomsälv. Där tog han som ung pojke sin första lax. Visserligen inte på fluga, utan på en devonspinnare, monterad på långspö. Och sin första öring tog han i en liten trolsk hälsingeå. Den gången var hans redskap bambuspö och mask. Med barndomens fiskelycka föddes en livslång kärlek till fisket och snart blev den unge Nils Färnström alltmer intresserad av flugfisket – eller flugmetet, som han föredrog att kalla det.

Benämningen "fluga" var förresten inte heller en beteckning, som Nils gillade – han ville hellre kalla de skira skapelserna för "dunkrokar" och visst är det väl en både vackrare och i många avseenden korrektare benämning!

Den första bok Nils Färnström läste om flugfiske var *Sir Edward Greys "Fly Fishing"* ("Fiske med fluga" på svenska). Denna engelska klassiker kom på många sätt att lägga grunden för Nils framtida syn på flugfisket och över huvud taget var han genom hela sitt aktiva fiske- och författarliv tjugad och påverkad av den brittiska flugfisketraditionen.

År 1933 gav den då endast 25-årige Nils Färnström – inspirerad av den engelska litteraturen och sina egna flugfiskeerfarenheter – ut boken "Flugfiske". Det var den allra första svenska boken, som enbart handlade om flugfiske. Vid denna tid bodde Färnström i Stockholm och där kom han i kontakt med dåtidens stora namn inom svenskt sportfiske:

Rudolf Hammarström och *Bengt Bellander*. Båda dessa herrar var tongivande i tidskriften "Från skog och sjö", som också fungerade som dåvarande Svenska Sportfiskareförbundets organ.

Förbundet funderade emellertid på att starta en ny, egen tidskrift. Budet gick något överraskande till den unge Nils Färnström! Beslutet kan möjligen ha påverkats av en mycket inspirerande artikel som unge Nils skrivit på beställning för "Från skog och sjö". Artikeln handlade om en castingtävling vid Djurgårdsbrunnsviken och det var kanske inte så märkligt att författaren beskrev det hela i så entusiastiska och överväldigande ordalag. Han råkade nämligen själv delta i tävlingen och vann både fluga, längd, och fluga, precision, i juniorklassen och slog dessutom seniorsegraren i klassen fluga, precision...

Med liv och lust kastade sig Nils Färnström över sin inspirerande uppgift att starta en fisketidskrift. 1935 såg den nya tidningen dagens ljus under namnet *Sportfiskaren*. I 30 år skulle Nils Färnström verka som tidningens redaktör och genom denna arbetsuppgift bli en av de främsta spridarna av sportfiskets evangelium i Sverige.

Parallellt med redaktörskapet på *Sportfiskaren* startade Nils Färnström en omfattande produktion av egna böcker. Närmare tiotalet fiskeböcker hann han med under sin redaktörstid och sammanlagt skrev han under sin livstid mer än dussinet böcker om fiske.

I sina böcker skildrade Nils egna fiskeupplevelser, men han varvade alltid sina skildringar med digra avsnitt om nyheter och innovationer inom flugfisket eller resonerande kapitel kring de gamla engelska klassikerna och deras teorier. Han kastade gärna också blickarna till andra sidan Atlanten, där amerikanerna höll på att utveckla ett alldeles eget flugfiske, föga belastat av det brittiska oket.

Nya material i spön och linor, som såg dagens ljus, rapporterades ofta av Nils

Färnström, ibland med en rejäl nypa salt inblandad – Nils var från grunden en älskare av de gamla traditionerna och lite misstänksam mot allt nytt! Nya flugmönster var han dock intresserad av. *Fan Wing Royal Coachman* beskrev han redan i sin allra första bok 1933 – då var det en flugtyp, som var helt okänd i svenska vatten. *Muddler Minnow* var en annan fluga, som Nils Färnström bidrog till att göra populär bland svenska flugmetare, liksom torrflugor som *Bird's Stonefly* och *Kolzer Firefly*.

Den rent entomologiska delen av flugfisket intresserade dock inte Nils i lika hög grad. Han var naturligtvis mer än väl medveten om sambandet mellan insektslivet och fiskens näringsval – men när det gällde flugmönster och flugbindning trodde Nils mer på ett begränsat antal flugtyper och variationer i storlekar, än på djuplodande entomologiskt hårklyveri för att skapa exakta imitationer.

Något ändrade han dock uppfattning, när han blev bekant med den engelske gamekeepern *Frank Sawyer*. Nils Färnström förmodade denne engelska gentleman att lämna sin älskade Avon och resa till Storån i norra Dalarna, för att tillsammans med Nils Färnström testa om de nya teorierna kring nymffiske, som Sawyer förespråkade för de

engelska kalkströmmarna, också kunde tillämpas i nordiska vatten.

Mötet mellan dessa båda entusiastiska flugfiskare blev en fullträff! Sawyer visade Nils att man genom att samla in nymfer på platsen och binda upp så exakta imitationer som möjligt, kunde överlista även den trögaste Storåöring. Och genom att fiska med Sawyers speciella metod med förtyngd nymf och infettad tafs, kunde man tillföra även det nordiska flugfisket en helt ny och fascinerande flugfiskemetod.

Nils Färnström skrev om fisket tillsammans med Frank Sawyer i ett numera klassiskt kapitel i sin bok "Öring" och intresset för denna nymffiskemetod växte lavinartat i Sverige. Och även om Nils – sin vana trogen när det gällde "pärlor" bland fiskevatten – inte hade namgett Storån i sin bok, så spred sig snart ryktet om var Nils och Frank hade haft sitt fina fiske. Med påföljd att de som i början och mitten av 60-talet åkte till Storån i norra Dalarna nästan fick ta kölappp för att komma till och fiska vid åns utlopp i Särsjöhån – just den plats där Frank Sawyer visat sin svenska värd hur "slipstenen skulle dras"...

Efter sin tid som redaktör för *Sportfiskaren* fortsatte Nils Färnström sin journalistiska

Det illustra gäng som i början av 1970-talet hade långt framskridna planer på att ge ut en svensk flugfisketidning: fr.v.; Rolf Smedman, Nils Färnström, Wille Utter, Lars-Åke Skarp och Reidar Winerö. Sittande boktryckare Nils Pettersson, Falu Nya Boktryckeri (Foto Björn Tång)

bana – nu som redaktör för Televerkets personaltidning. Han fortsatte också sin bokproduktion, han fiskade när helst och var helst han kom åt och dessemellan drömde han om att än en gång få starta en fisketidning – men den här gången en renodlad flugfisketidskrift! Tillsammans med bland andra goda vännerna *Rolf Smedman*, *Lars-Åke Skarp* och *Reidar Winerö* satte han igång projekt "Flugfiskaren" och man hade till och med första numret så gott som klart, när det hela sprack på grund av trassel med det tilltänkta tryckeriet. Tidningsprojektet rann ut i sanden – till Nils Färnströms stora besvikelse – och några av första numrets färdiga artiklar kom i stället i tryck i Nils sista bok "Flugspö" från 1975.

När ett annat gäng entusiastiska flugfiskare – däribland jag själv – några år senare drog igång ett liknande projekt och startade tidskriften "Flugfiske i Norden", var det naturligt att vi ville ha Nils Färnström med på ett hörn. Han fick en plats i vårt eminenta redaktionsråd och gav oss många värdefulla tips och råd på vägen.

I *Flugfiske i Norden* nr 2-1979 skrev Nils Färnström under vinjetten "Tankar på strandkanten" om sina gamla vadarskor – och om sin syn på det framtida flugfisket i Sverige.

Jag vet att Nils helhjärtat stödde *Flugfiske i Norden* och att han – trots en del kritiska småanmärkingar som var så typiska för honom – i stort tyckte att vi lyckades riktigt bra. Men namnet – *Flugfiske i Norden* – gillade han inte. "Varför inte kalla tidningen för *Flugfiskaren*?", skrev han till mig, "det namnet överlämnar jag gärna till er!".

Nils Färnström medarbetade inte speciellt mycket som skrivare i *FiN*, men han skrev några tänkvärda inlägg och vi fick då och då höra hans alltid lika välmenande och nyttiga synpunkter på vårt arbete. Han lovordade bland annat tidningens målsättning att informera om vår fiskevattenmiljö och våra ambitioner att för läsarna visa hur man kan förbättra fiskevatten och –miljöer. Men han ansåg det också viktigt att tidningen skulle arbeta för att sprida en annan syn på sportfisket i allmänhet och flugfisket i synnerhet.

Vi måste även arbeta på att få en annan syn på sportfisket – och detta gäller även flugfisket – nämligen att fångstens storlek inte är det primära... Det är framförallt ungdomen som nu går in för fiske med dunkrok – och det är oerhört viktigt att den nu präglas av denna känsla för omdömesgillt fiske, om det ska finnas någon framtid för flugfisket i vårt land", skrev Nils Färnström under vinjetten "Tankar på strandkanten" i ett av *Flugfiske i Nordens* allra första nummer (nr 2, 1979).

I den citerade artikeln i *FiN* raljerade Nils Färnström också över ett par gamla vadarskor, som han hade hittat på sin vind. Vadarskorna var specialtillverkade åt honom av en skomakare i Östersund på 1930-talet och när Nils efter många år åter provade dem, upplevde han det som om han stod med ena vadarfoten i flugfiskets forntid och med den andra i "nylonåldern".

Mina gamla vadarskor är en erinran om den gamla goda flugfisketiden. Som aldrig kommer tillbaka och som kanske var mera präglad av *Waltons* anda. Jag är väl en av de få flugfiskare av min generation, som fortfarande är fullt aktiv, som varit med om den väldiga utvecklingen och sett hur allt förändrats. Hittills har denna utveckling visat

att vi sakta men säkert vadar mot ovissare tider vid strandkanten... Men jag hoppas för min del att ännu några år kunna använda mina gamla vadarskor och fortfarande kunna se vakande öring", skrev Nils Färnström avslutningsvis i artikeln.

Nils fick också förmånen att fortsätta att fiska i ytterligare ett antal år och under dessa år hade jag också ynnesten att få träffa honom personligen några gånger, bland annat under en "fiskekändisträff" hos Göran och Marianne Lemming i skånska Trollemölla, och en gång när han gästade Södra Sveriges Flugfiskeklubb och Gustavsfors fiskevårdsområde vid Helgeån samt vid ett besök som Nils gjorde vid klassiska Emån.

Men 1986 tog det hela slut. Den 31 mars det året avled Nils Färnström, knappt 78 år gammal, i Malmö, där han hade bosatt sig på äldre dagar – och därmed tog en epok i svenskt flugfiske slut.

Men finns det någon rättvisa, så fiskar Nils i dag i de himmelska strömmarna. Med ett smäckert träspö, byggt av bästa förkrigstonkin, svingar han sin omsorgsfullt infettade, honungsgula silkelina och låter sin dunkrok landa på ett ständigt vakringat vatten, vilket bär en omiskännlig likhet med en engelsk kalkström.

Och förhoppningsvis är han omgiven av goda vänner och gelikar. På strandkanten sitter kanske Frank Sawyer och pekar ut de bästa öringarna åt Nils, med hjälp av sin skarpa syn och på en bänk under ett evigt grönt träd konstaterar läromästarna Hammarström och Bellander att det blev ju en riktigt duglig flugmetare av den där unge Färnström...

Och visst är det väl gamle "antagonisten" Olle Törnblom, som kommer glatt småsjungande där bland buskarna, med en ukulele i ena handen och ett flugspö i den andra? Och de där ivrigt diskuterande – ja, nästan grälände – gentlemännen i benlindor och tweedkostymer, är det inte Halford och Skues, med Sir Grey, som tystlåten åhörare?

Och där, just där, där den himmelska floden försvinner in bland granstammarnas djupa skuggor, skymtar ännu en av dessa de eviga fiskevattnens trogna gäster. En annorlunda gestalt, men ändå så lätt igenkännlig, med ett knippe feta öringar dinglande från bältet, en sliten ryggsäck på ryggen och en svart slokhatt djupt nertryckt i pannan...

Jerry Pettersson

Copyright © Jerry Pettersson/JP Press Agency 2020

Här är en lista på några av Nils Färnströms viktigaste och enligt min åsikt bästa fiskeböcker:

- Flugfiske (1933)**
- Med krok och spö (1937)**
- Lapplandsöring (1944)**
- Den ofullkomlige fiskaren (1953)**
- Fisketur (1955)**
- Från pol till pol (1958)**
- Öring (1960)**
- Dunkrok och blänke (1963)**
- Streamer mot strömmen (1965)**
- Fluga på fluga (1968)**
- Krokar i Kaitum (1970)**
- Flugspö (1975)**

Dessutom är det på sin plats att nämna att Nils Färnström vid sidan av sportfisket även var en mycket hängiven och kunnig frimärkssamlare! Han skrev bland annat fyra böcker i ämnet filateli och blev med åren en av Sveriges främsta frimärksexperten.